

5. Stankiewicz W. M., Konflikt jako zjawisko integrujące i dezintegrujące oblicze współczesnego świata, Olsztyn 2008, s.19
6. Ustawa Prawo oświatowe, Dz.U. 2017 poz. 59
7. Ząbek M., Łodziński S. Uchodźcy w Polsce. Próba spojrzenia antropologicznego. Warszawa 2008. Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR
8. Wesprzyjmy dzieci i młodzież z Ukrainy! Pokażmy nauczycielom i nauczycielkom, że nie są sami! URL: <https://www.amnesty.org.pl/szkola-dla-wszystkich/>

УДК 377:159

А. Окаєвич, майор

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Україна*

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЗС УКРАЇНИ

A. Okaievych, major

FORMATION OF EMOTIONAL AND VOLITIONAL STABILITY OF SERVICEMEN DURING PSYCHOLOGICAL TRAINING OF THE PERSONNEL OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Сучасні умови ведення російсько-української війни обумовлюють необхідність зміни підходів та методів проведення психологічної підготовки особового складу із урахуванням впливу стрес-чинників на психіку та емоційно-вольову стійкість військовослужбовців, що є визначальним на етапі психологічної реабілітації.

Ми поділяємо узагальнений досвід дослідників, та визначаємо емоційно-вольову стійкість військовослужбовців як інтегративну властивість особистості, належний рівень сформованості якої забезпечує успішне виконання навчальних та службово-бойових завдань в умовах впливу психотравмуючих факторів.

Враховуючи систему організації психологічної підготовки у ЗС України відповідно до наказу Головнокомандувача ЗС України № 173 від 23.10.2020 року "Про затвердження Інструкції з організації психологічної підготовки у Збройних Силах України" [1] основними методами її проведення, окрім проведення теоретичних занять, є проведення тренінгів та практичних занять з підлеглим особовим складом, що безпосередньо спрямовано на формування необхідних вмінь та навичок та є основою емоційно-вольової стійкості.

Зокрема, під час проведення занять з психологічної підготовки особового складу необхідно враховувати та реалізовувати стрес-чинники, що є наближеними до тих, що відбуватимуться під час реального бою. На основі аналізу напрацювань та детальної систематизації науково-педагогічних джерел було виокремлено перелік чинників, що впливають на формування психологічної готовності військовослужбовців за класифікацією В. Бойка та Р. Хомчака [2, с. 19–27], а саме:

- фізіологічні: біль від травм, ран, контузій; травмуючі звуки – вибухи; вібрація при обстрілах; нестерпний запах; низька/висока температура; голод, спрага; нестача сну, відпочинку;
- психоемоціональні: небезпека для життя і здоров'я; неможливість контролю; усвідомлення поранення, каліцтва, травми; горе і втрата – рідних і близьких, товаришів, майна, соціального статусу; загибель товаришів по службі, що приписується собі; спостереження сцен смерті та насильства; участь у насильстві, знищенні ворога; неетична особиста поведінка; удар по честі та гідності (в полоні);

- соціальні: нерозуміння а неприйняття цілей бойових дій, підвищена відповідальність за свої дії; утрата соціального статусу; відсутність контакту з близькими; неможливість змінити умови свого існування, морально-етичний зсув, зміна морально-етичних цінностей і стосунків у соціальному оточенні;
- інформаційно-когнітивні: раптовість і неочікуваність; відсутність досвіду; незвична ситуація; нестача/відсутність інформації; забагато інформації; суперечливість інформації;
- інтенсивність та тривалість дії стресогенних факторів: рівень бойової активності конкретного військовослужбовця; значимість бойових дій, у яких він брав участь; рівень напруженості й характер бойових дій; бойові втрати в частині і їх вплив на військовослужбовців; тривалість знаходження в зоні бойових дій.

Психологічна підготовка має певні особливості відповідно до різних категорій військовослужбовців (солдати, сержанти, офіцери), проте ключовими з них є:

- тренінги ("Антистрес", "Вільне падіння" або "Свіча" та техніки надання первинної психологічної допомоги та самодопомоги);
- практичні заняття (обкатка танками та подолання психологічної смуги перешкод).

Нашою кафедрою поведінкових наук та військового лідерства був розроблений навчально-методичний посібник "Тренінгові технології в навчанні та вихованні військовослужбовців" [3], що розкриває не лише теоретичний блок знань щодо використання тренінгових технологій в ЗС України, але й відпрацьований практичний блок тренінгів для проведення занять з психологічної підготовки, зокрема надані матеріали методичних розробок.

Наприклад, тренінг "Антистрес" розроблений по відповідним блокам, де слухачі набувають умінь акцентувати увагу на окремих питаннях, які є важливими під час виконання службово-бойових завдань, виконують вправи на злагодженість та згуртованість колективів, що дає можливість визначити лідерів, аутсайдерів та інші ролі групової взаємодії; рівень довіри кожного члена команди один до одного. Одним із дієвих важелів впливу на психічні стани військовослужбовців є оволодіння ними навичками саморегуляції та вміння командирів різних ступенів керувати станом підлеглих, сприяти відновленню фізичної та розумової працездатності, емоційно-вольової стійкості; повернення до військово-професійної діяльності, відновлення здоров'я, закріплення позитивної установки на продовження службової діяльності; проведення профілактичних заходів з метою попередження рецидивів психічних розладів, збереження і зміцнення психічного здоров'я.

Адже психіка військовослужбовців піддається надмірним випробуванням, пов'язаним як з постійним перебуванням у стані напруги та готовності до відбиття можливої атаки противника, так і з умовами службово-бойової діяльності, що не дозволяють повноцінно відпочивати, відновлювати свою емоційно-вольову сферу та психічне здоров'я. Загалом, спостерігається зміна системи психологічного забезпечення, що опирається не лише на досвід російсько-української війни, але й апробується та стандартизується відповідно до провідних армій країн-членів НАТО, що, зокрема, покращує підходи до проведення психологічної реабілітації військовослужбовців.

Література

1. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України №173 від 23.10.2020 "Про затвердження Інструкції з організації психологічної підготовки у Збройних Силах України".
2. Бойко В., Хомчак Р. Психологічна підготовка військових фахівців у конфліктах сучасності. *Військова освіта*. 2017. № 2. С. 19–27.
3. Тренінгові технології у навчанні та вихованні військовослужбовців: навчально-методичний посібник. Т. Грицевич, О. Капінус, Т. Мацевко "та ін.". Львів: НАСВ, 2019. 402 с.